

Jeżeli chcemy, by selekcja była w miarę skuteczna, musimy objąć nią wielu chętnych do uprawiania piłki nożnej, których znaleźć można przede wszystkim w szkołach.

Zdenek Fajfer

Jak zwiększyć efektywność selekcji w piłce nożnej?

W artykule opisano system obiektywnej oceny talentu piłkarskiego, stworzony w rezultacie 2-letnich badań 654 chłopców klas II-IV, trampkarzy 3 zespołów piłkarskich z Ostrawy. Przedstawiono czynności selekcyjne oraz testy praktyczne, dobrane na podstawie doświadczeń zagranicznych, jakim poddawano tych chłopców. Opracowano kryteria selekcyjne w zakresie budowy somatycznej (średnie wartości mierzonych wskaźników) oraz wyników w testach motorycznych dla młodych piłkarzy (8-10 lat).

SŁOWA KLUCZOWE: piłka nożna – selekcja dzieci i młodzieży –
– normy selekcyjne.

Wstępnym zadaniem, przed rozpoczęciem wieloletniego procesu szkolenia piłkarza, jest wyszukanie chłopców, których potencjał sprawnościowy wskazuje na możliwość uzyskania w przyszłości wysokiego poziomu sportowego. Znalezienie przyszłego mistrza już we wczesnym wieku szkolnym nie jest

Tłumaczył Rudolf Kapera.

łatwe, trzeba bowiem rozstrzygnąć wiele kwestii, odpowiedzieć na liczne pytania, rozwiązać wątpliwości, postępując przy tym ostrożnie i z rozwagą. Jeżeli chcemy, by ta wstępna selekcja była w miarę skuteczna, musimy objąć nią liczną grupę chętnych do uprawiania piłki nożnej, których znaleźć można przede wszystkim w szkołach. Tyl-

ko tam, podczas zajęć wychowania fizycznego, możemy obserwować chłopców w tym samym wieku, oceniać ich sprawność fizyczną oraz zdolność do uczenia się nowych czynności ruchowych. Wcześniej musimy jednak ustalić kryteria, pozwalające wytypować najbardziej uzdolnionych, oraz stwierdzić, co w sprawności fizycznej kilkunastoletniego chłopca jest efektem zabaw z piłką z rodzicami, rodzeństwem, kolegami, a co przejawem autentycznego talentu (w dużym stopniu uwarunkowanego genetycznie). Musimy też mieć świadomość tego, że wyszukiwanie utalentowanych chłopców nie może być czynnością jednorazową, lecz wieloetapową.

Prowadząc badania selekcyjne, trzeba zdawać sobie sprawę, że na poziom i tempo rozwoju sprawności fizycznej osobnika wpływają „warunki somatyczne” (budowa i proporcje ciała), uwarunkowania genetyczne, stan zdrowia, jego właściwości psychiczne, a także metodyka treningu i warunki socjalne. Uwzględniać trzeba także szybkość uczenia się nowych czynności w początkowym okresie treningu, głównie w dwóch pierwszych latach. Oczywiście „wstępny” poziom fizyczny wraz z umiejętnościami specjalnymi nie gwarantują uzyskania wysokiego poziomu sportowego, kiedy chłopiec stanie się dorosłym piłkarzem. Dopiero po kilku latach treningu i obserwacji, kiedy zawodnik osiągnie 18 rok życia, możemy powiedzieć z dużym prawdopodobieństwem, czy mamy do czynienia z talentem, czy nie.

Tak rozumianą selekcję można podzielić na trzy fazy: poszukiwanie potencjalnego „talentu”, praca nad jego roz-

wojem w ramach optymalnego treningu, ocena jego zachowania w warunkach gry i w konfrontacji z problemami żywotnymi.

Czesko-Morawski Związek Piłki Nożnej zlecił mi opracowanie zasad, jakie powinny obowiązywać w pierwszej z wymienionych faz. W związku z tym przeprowadziłem w Ostrawie 2-letnie badania 654 chłopców-uczniów klas II-IV, klas sportowych (tramkarzy) objętych opieką trzech klubów FC „Banik” Ostrawa, FC „Vitkovica” i FC „Nova Hut” Ostrawa.

Obserwacje dotyczyły: rozwoju somatycznego, poziomu sprawności fizycznej, tempa rozwoju poszczególnych zdolności ruchowych, szybkości uczenia się nowych elementów, zachowań w trakcie gier szkolnych oraz warunków życia (rozmowy z rodzicami). Obiektywne wyniki obserwacji uzupełniano subiektywną oceną trenerów, pracujących z zespołami młodzieżowymi. Wszystko zmierzało do tego, aby obiektywnie (wszechstronnie) ocenić potencjał ruchowy 10-letnich chłopców i podjąć próbę określenia ich „talentu” do gry w piłkę nożną.

Przystępując do selekcji kandydatów do klas sportowych zdawaliśmy sobie sprawę z konieczności bardzo delikatnego i uważnego postępowania z kierownikami szkół, w których miała być prowadzona selekcja, bo dziś, kiedy istnienie każdej szkoły jest uzależnione od liczby uczniów, niechętnie patrzy się na próby przenoszenia uczniów do klas sportowych w innych szkołach. Wiedzieliśmy też, że testowanie chłopców nie może się odbywać w godzinach lekcyj-

nych, a jego wyniki bezwzględnie należy udostępnić nauczycielom wychowania fizycznego i konsultować je z nimi.

Przyjęliśmy też, że do szkół sportowych przyjmować się będzie tych chłopców, którzy w trakcie oceny warunków somatycznych, sprawności fizycznej i zachowania się w trakcie określonych gier i zabaw osiągną wyniki powyżej wartości średnich dla całej grupy. Przyjęto, że chłopców będzie się obserwować co najmniej przez rok, a lepiej przez dwa lata, przeprowadzając wszystkie pomiary trzy razy w roku szkolnym (na początku, po półroczu i na końcu). Spośród 654 chłopców, jakich badaliśmy sześciokrotnie, do klas sportowych wybrano 72.

Stosując w zajęciach gry i zabawy kształtujące zdolności ruchowe, koordynację ruchową i zwinność, bacznie obserwowano tempo uczenia się nowych czynności ruchowych. W wyniku ciągłej obserwacji i analizy postępów eliminowano zdecydowanie słabszych.

Na podstawie uprzednich doświadczeń przyjęto, że zamiar przeniesienia chłopca do szkoły sportowej powinien być zgłoszony wcześniej w maju. Jest to bardzo ważne, ponieważ zmiana szkoły wpływa nie tylko na dotychczasowy re-

żym dnia ucznia, ale i jego środowiska, a do tego powinien się on przygotować.

Liczba uczniów w klasie i klubie powinna być uzależniona od możliwości materialnych, liczby zatrudnionych trenerów oraz infrastruktury klubu. Przyjmuje się, że na 20-30 chłopców powinno być zatrudnionych 2-3 trenerów.

Podane w dalszej części informacje o czynnościach selekcyjnych, jakim poddawano 654 chłopców, oraz ich wyniki mają znaczenie informacyjne dla osób, które chciałyby przyjąć podobny tok postępowania.

Czynności selekcyjne

Pomiary somatyczne

Każdemu chłopcu mierzono wysokość i masę ciała, po czym obliczano wskaźnik wzrostowo-wagowy (BMI - *Body Mass Index*). Mierzono ponadto zawartość podskórnej tkanki tłuszczowej - na tylnej części ramienia, na wysokości mięśnia trójgłowego ramienia, pod dolnym kątem łopatki oraz na prawym boku nad grzebieniem kości biodrowej (w milimetrach). Suma tych trzech pomiarów stanowiła wskaźnik podany w tabeli 1.

Tabela 1

Średnie wartości wskaźników somatycznych u badanych chłopców w wieku 8-10 lat

Parametr	Wiek (lata)		
	8	9	10
Wysokość ciała (cm)	128-134	133-139	138-144
BMI	15,2-16,8	15,8-17,4	16,2-17,8
Tkanka tłuszczowa	13,5-24,0	16-26	17,5-29

Testy sprawnościowe

Na podstawie przeglądu literatury wybrano proste testy, oceniające zdolności szybkościowe, szybkościowo-siłowe, wytrzymałościowo-szybkościowe, które muszą być przeprowadzane w opisany niżej sposób i zawsze w takich samych warunkach, gdyż w przeciwnym razie nie będzie można porównywać ich wyników.

Bieg 4 x 10 m ze zmianą kierunku

Dwa znaczniki, o wysokości 20 cm, ustawia się w odległości 10 m od siebie. Ćwiczący, startując na sygnał z wysokiej pozycji, biegnie w kierunku znacznika II, obiega go (tak, by droga między znacznikami wyznaczała ósemkę). Później wraca do znacznika I, obiega go i biegnie w kierunku znacznika II, dobiega do niego, dotyka ręką, ale nie obiega i wraca szybko do znacznika I - gdy go dotknie ręką, oznacza to zakończenie próby. W tym momencie mierzy się czas (fotokomórką lub stoperem z dokładnością do 0,01 s). Przed sprawdzianem każdy przebiega powoli

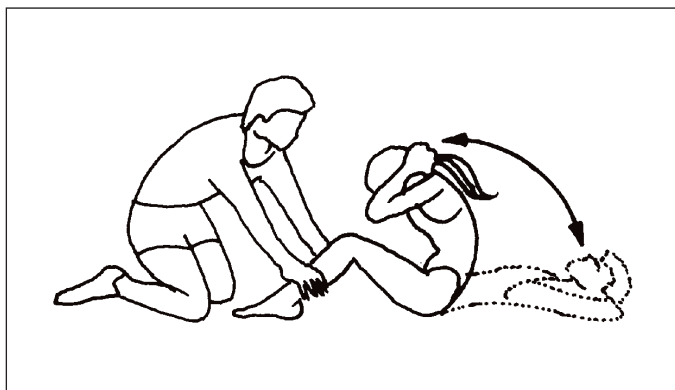
cały dystans. Test wykonuje się dwa razy w odstępie 5 minut. Zapisuje się lepszy wynik.

Skok w dal z miejsca

Próbe wykonuje się na skoczni w dal lub w sali na filcowej ścieżce (miejsce odbicia powinno znajdować się na tym samym poziomie co zeskok). Ćwiczący ustawia się w miejscu odbicia (np. na desce do skoku w dal), w małym rozkroku i wykonuje skok z odbicia obunóż. Spośród dwóch prób (odstęp 2 minuty) zapisuje się wynik lepszej. Długość skoku mierzy się od miejsca odbicia do pierwszego śladu, z dokładnością do 1 cm.

Z leżenia tyłem siad i powrót do leżenia tyłem (ryc. 1)

Jest to próba, określająca możliwości wytrzymałościowo-siłowe mięśni brzucha i zginaczy stawu biodrowego. Ćwiczący w leżeniu tyłem o nogach lekko rozstawionych, ugiętych w stawach biodrowych i kolanowych (kąt między podudziami i udami powinien być zbliżony prostego), stopy na podłożu, ramiona splecione na karku,

Ryc. 1. Sposób wykonania testu wytrzymałościowo-siłowego.

współwiczający przytrzymuje go, naciskając na stopy. Ćwiczący stara się jak najszybciej przejść do siadu i powrócić do leżenia tyłem. Siedząc ma dotknąć kolan łokciami, a w leżeniu tyłem - podłóża grzbietem skrzyżowanych dłoni. Próba trwa 60 sekund, a czas przebiegu ćwiczenia podaje się co 15 sekund.

Bieg wytrzymałościowy (ryc. 2)

Ćwiczący pokonuje wielokrotnie odcinek 20 m, tam i z powrotem, zgodnie z tempem dyktowanym z magnetofonu (wzrastające). Na zakończenie każdego odcinka musi nadepnąć na linię. Próba zostaje zakończona, gdy dwa razy z rzędu nie zdąży nadepnąć linii przed usłyszeniem sygnału dźwiękowego. Zapisuje się wynik, jaki ostatnio został podany z taśmy magnetofonu. Test jednocześnie może wykonywać kilku, a nawet kilkunastu, ćwiczących (ustawionych na linii co 1,5 m). Nie można go przeprowadzać po większym wysiłku lub gdy ćwiczący nie czuje się dobrze. Na godzinę przed rozpoczęciem testu nie należy spożywać pokarmów. Jeżeli w czasie biegu ktoś poczuje się słabo, powinien go przerwać.

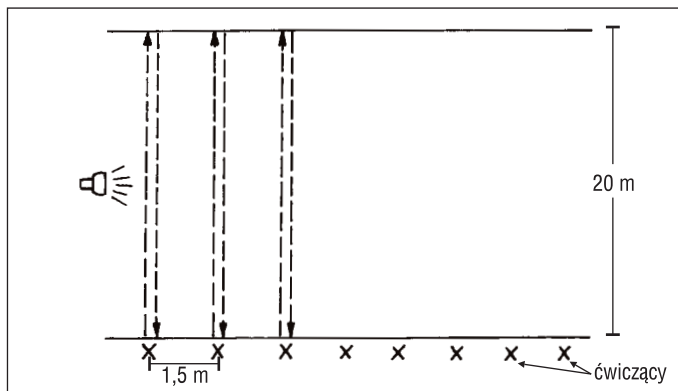
Jeśli test wykonują dzieci, na początku powinien biec lider, by nadawać odpowiednie tempo.

Wykonanie opisanych testów przez 20 ćwiczących może wymagać w sumie 40-50 min. Na liście z wynikami zaznaczamy tych, którzy uzyskali wyniki powyżej średniej grupy.

Wyniki opisanych testów nie dają jeszcze odpowiedzi na pytanie, czy wybrani osobnicy to „dobry” materiał do szkolenia piłkarskiego. Dopiero dalsze testy i obserwacje, jak ćwiczący się uczą nowych czynności ruchowych, jak ich organizmy reagują na obciążenie, czy posiadają odpowiednie cechy psychiki (nieodzowne są przy tym opinie rodziców, nauczycieli i trenerów), pozwolą na sformułowanie ostrożnych prognoz.

Testy uzdolnień ruchowych i umiejętności specjalnych

Do oceny tych cech stosuje się zazwyczaj proste testy z piłką (różne rodzaje uderzeń - do celu, na odległość, prowadzenie piłki, żonglerka piłką) z liczeniem powtórzeń i błędnych wykonań albo mierzeniem czasu potrzebnego do ich wykonania.

Ryc. 2. Organizacja testu wytrzymałościowego.

W naszych badaniach próby te przeprowadzono dopiero po półrocznym szkoleniu. Nie robiono tego wcześniej, gdyż ich wstępne wyniki były bardzo niskie i z tego powodu uwzględnienie ich w ocenie obarczone byłoby prawdopodobnie dużym błędem

Stosowano natomiast wybrane ćwiczenia sprawności specjalnej, np.:

- uderzenie toczącej się piłki wewnętrzną częścią stopy do celu (bramka 1,5 m), z odległości 15 m (trzy razy każdą nogą);
- trafianie piłką do celu (koła o promieniu 3, 5, 7 m), uderzając je wewnętrznym podbiciem, odległość 15 m od środka koła (trzy razy każdą nogą);
- żonglowanie piłki nogą prawą, lewą i głową;
- prowadzenie piłki wyznaczoną trasą ze zmianą kierunku i zwodami;
- imitacja uderzenia piłki nogą, tzw. tapping;
- małą grę w rugby;
- małe gry w piłkę nożną.

Po stwierdzeniu małej przydatności testów z uderzeniem piłki do celu i małej gry w piłkę nożną wyłączono je z baterii stosowanych później testów.

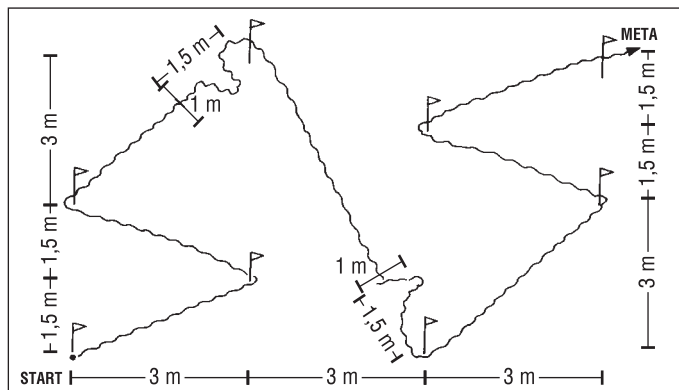
Żonglowanie piłką

Ćwiczący trzyma piłkę w rękach, upuszcza ją na proste podbicie lub podłoże i - po odbiciu się od podłoża - rozpoczyna podbijanie (żonglowanie), starając się tę czynność wykonywać jak najdłużej. Próba kończy się, gdy piłka zostanie uderzona inną częścią ciała (lub w inny sposób) albo upadnie na podłoże. Ćwiczący może się dowolnie poruszać. Wykonuje trzy próby nogą prawą, lewą i głową. Zapisuje się najlepszy wynik. Jeden z piłkarz ćwiczy, a drugi liczy powtórzenia ćwiczenia.

Prowadzenie piłki ze zwodami (ryc. 3)

Ćwiczący w pozycji wysokiej, na sygnał rozpoczyna prowadzenie piłki w kierunku znacznika (2), mija go z prawej strony i kieruje się w stronę znaczników 3, 4, 5, 6, 7, 8. Przed znacznikami 4 i 5 musi (w polu 1 x 1,5 m) wykonać zwód. Jeden zwód wykonuje w jedną stronę, a drugi w drugą. Podczas testu piłka nie może dotknąć znacznika. W przypadku, gdy ćwiczący straci kontrolę nad piłką, musi powrócić do miej-

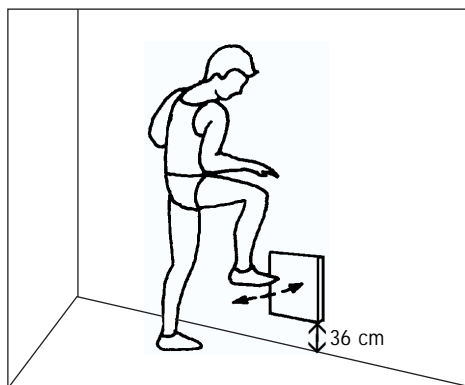
Ryc. 3. Trasa i odległości do prowadzenia piłki ze zwodami.

sca, w którym mu ona uciekła i prowadzić ją dalej. Każdy może wykonać jedno ćwiczenie próbne. Uzyskany czas zapisuje się w dokumentacji. Test można wykonać z piłką i bez piłki (imitując zwody), w odstępie 5 minut.

Uderzenia piłki nogą, tzw. tapping (ryc. 4)

Ćwiczący, stojąc blisko ściany, twarzą do niej, rozpoczyna test dwoma uderzeniami prawą nogą (szybko), po-

Ryc. 4. Imitacja uderzeń piłki nogą (tapping).

tem dwa razy nogą lewą itd.; noga musi trafić w pole kwadratu 20 x 20 cm, narysowanego na ścianie na wysokości 36 cm od podłoża. Dwa uderzenia liczy się jako 1 pkt. Ćwiczenie trwa 15 sekund. Liczy się uzyskane punkty.

Mała gra w rugby

Służy do oceny aktywności ćwiczących, ich zachowania i skuteczności, a przy tym wyeliminowania już opanowanych nawyków gry w piłkę nożną.

Gra się na boisku 20 x 10 m (liczba grających 3 : 3 lub 4 : 4). Na środku linii końcowych boiska położone są ma-

terace. Zadaniem atakujących jest położenie piłki na materacu. Broniący mają temu przeszkadzać i starać się przechwytać piłkę. Zawodnika posiadającego piłkę można chwytać rękami powyżej pasa. W przypadku powstania zbiorowiska graczy, walczących o piłkę, następuje przerwa i grę wznowia zespół, który ją wcześniej posiadał. Jeśli piłka opuści pole gry (aut boczny, aut bramkowy), wznowia się grę rzutem piłki ręką. Za położenie piłki na materacu zespół otrzymuje 1 punkt, a zespół, który go stracił, rozpoczyna grę od środka boiska. Wszelkie faule (kopnięcia, uderzenia piłki ręką, popychanie graczy rękoma i inne) karane są rzutem wolnym z miejsca przewinięcia. Gra toczy się 2 x 3 minuty.

Na podstawie zapisu magnetowidowego określano ważniejsze elementy gry, służące do oceny gry zawodnika:

- położenie piłki na materacu po akcji indywidualnej lub po podaniu;
- zdobycie piłki w pojedynku 1:1;
- bieg z piłką i wykonywanie zwodów;
- bieg bez piłki z wyjściem na wolne pole lub uwalnianie pola;
- podanie do wolnego lub wybiegającego na wolne pole zawodnika;
- zdecydowany chwyt piłki;
- niedopuszczenie do położenia piłki na materacu;
- przechwycenie podania przeciwnika;
- przestrzeganie przepisów gry fair play.

Każdy z tych elementów gry oceniano w skali do 5 punktów.

Na podstawie analizy wyników przeprowadzonych badań (tab. 1-2) opracowano 10-punktową skalę oceny wyników testów motorycznych dla chłopców

Tabela 2

**Średnie wyniki testów motorycznych uzyskane przez badanych chłopców
w wieku 8-10 lat**

Test	Wiek (lata)		
	8	9	10
Bieg 4 x 10 m (s)	12,5-11,7	12,3-11,5	11,9-11,1
Skok w dal z miejsca (cm)	149-166	158-175	167-184
Z leżenia tyłem siad, powrót do leżenia (liczba powtórzeń)	32-39	35-43	38-47
Bieg wytrzymałościowy (fazy)	5-6	6-7,5	7-8

w wieku 8-10 lat (tab. 3-7). Pragniemy przy tym zwrócić uwagę na potrzebę rozróżniania wieku biologicznego i kalendarzowego; u niektórych chłopców rozwój i sprawność fizyczna są „opóźnione” (w skrajnych przypadkach różnica pomiędzy wiekiem kalendarzowym a biologicznym może wynosić 3-4 lata).

Trenerzy, którzy przy naborze i pomiarach somatycznych nie biorą pod uwagę rozwoju biologicznego, popełniają duży błąd. Wybierają tych, którzy posiadają lepsze od innych warunki fizyczne, gdyż dla zespołu przynosi większe korzyści. Mogą odrzucić tych, u których tempo rozwoju biologicznego jest wolniejsze,

Tabela 3

Testy motoryczne-normy dla populacji wieku 8,1 lat

Ocena wyniku	Punkty	4 x 10 m (s)	Skok w dal z miejsca (cm)	Z leżenia siad i powrót (liczba)	Bieg wytrzymałościowy (fazy)	Gra uproszczona w rugby (pkt)
Zdecydowanie poniżej średniej	1	ponad 14,91	poniżej 114	12 i mniej	1,32 i mniej	0,5
	2	14,9-14,38	115-121	13-15	1,33-1,93	1,0
Poniżej średniej	3	14,37-13,85	122-129	16-19	1,94-2,54	1,0
	4	13,84-13,32	130-136	20-22	2,55-3,14	1,5
Średnia	5	13,31-12,79	137-144	23-25	3,15-4,13	2,0
	6	12,78-12,26	145-152	26-30	4,14-4,74	2,5
Powyżej średniej	7	12,25-11,73	153-159	31-33	4,57-5,35	3,0
	8	11,72-11,20	160-166	34-37	5,36-5,96	3,0
Zdecydowanie powyżej średniej	9	11,19-10,67	167-174	38-40	5,97-6,57	3,6
	10	10,66 i mniej	175 i więcej	41 i więcej	6,58 i więcej	4,0

Tabela 4

Testy motoryczne-normy dla populacji w wieku 10,1 lat

Ocena wyniku	Punkty	4 x 10 m (s)	Skok w dal z miejsca (cm)	Z leżenia siad i powrót (liczba)	Bieg wytrzymałościowy (fazy)	Gra uproszczona w rugby (pkt)
Zdecydowanie poniżej średniej	1	ponad 14,2	119 i mniej	16 i mniej	1,5 i mniej	0,5
	2	14,11-13,64	120-128	17-21	2,0-2,5	1,0
Poniżej średniej	3	13,63-13,16	129-137	20-25	3,0-3,5	1,5
	4	13,15-12,68	138-146	26-29	3,5-4,5	2,0
Średnia	5	12,67-12,19	147-155	30-33	4,5-5,0-	2,5
	6	12,18-11,71	156-164	34-37	5,6-6,0	3,0
Powyżej średniej	7	11,70-11,23	165-173	38-41	6,5	3,5
	8	11,22-10,75	174-182	42-45	7,0-7,5	3,5
Zdecydowanie powyżej średniej	9	10,74-10,27	183-191	46-49	8,0	4,5
	10	10,26 i mniej	192 i więcej	50 i więcej	8,5	5,0

Tabela 5

Testy motoryczne-normy dla chłopców klas sportowych w wieku 8,5 lat (na początku III klasy)

Ocena wyniku	Punkty	4 x 10 m (s)	Skok w dal z miejsca (cm)	Z leżenia siad i powrót (liczba)	Bieg wytrzymałościowy (fazy)
Zdecydowanie poniżej średniej	1	13,22 i więcej	131 i mniej	15 i mniej	2,0
	2	13,20-12,91	132-136	16-18	2,0
Poniżej średniej	3	12,90-12,60	137-141	19-21	3,0-3,56
	4	12,59-12,30	142-146	22-24	4,0
Średnia	5	12,29-11,99	147-152	25-28	4,5-5,0
	6	11,98-11,69	153-157	29-31	5,5
Powyżej średniej	7	11,68-11,39	158-163	32-33	6,0
	8	11,38-11,09	164-168	34-36	6,5
Zdecydowanie powyżej średniej	9	11,08-10,79	169-173	37-39	7,0-7,5
	10	10,78 i mniej	174 i więcej	40 i więcej	8,0

Tabela 6

Testy motoryczne-normy dla chłopców klas sportowych w wieku 9,2 lat
(koniec III klasy)

Ocena wyniku	Punkty	4 x 10 m (s)	Skok w dal z miejsca (cm)	Z leżenia siad i powrót (liczba)	Bieg wytrzymałościowy (fazy)
Zdecydowanie poniżej średniej	1	12,62 i więcej	129 i mniej	22 i mniej	2,0
	2	12,61-12,35	130-135	23-24	3,5-3,0
Poniżej średniej	3	12,34-12,08	136-142	25-27	3,5-4,0
	4	12,07-11,81	143-148	28-30	4,5
Średnia	5	11,80-11,54	149-155	31-34	5,0-5,5
	6	11,53-11,27	156-161	35-36	6,0-6,5
Powyżej średniej	7	11,26-11,00	162-167	37-39	7,0
	8	10,99-10,73	168-173	40-41	7,5-8,0
Zdecydowanie powyżej średniej	9	10,72-10,46	174-179	42-44	8,5-9,0
	10	10,45 i mniej	180 i więcej	45 i więcej	9,5

Tabela 7

Testy motoryczne-normy dla chłopców klas sportowych w wieku 10,1 lat
(po ukończeniu IV klasy)

Ocena wyniku	Punkty	4 x 10 m (s)	Skok w dal z miejsca (cm)	Z leżenia siad i powrót (liczba)	Bieg wytrzymałościowy (fazy)
Zdecydowanie poniżej średniej	1	12,31 i więcej	139 i mniej	24 i mniej	4,0
	2	12,30-12,06	140-145	25-27	4,5
Poniżej średniej	3	12,05-11,81	146-151	28-30	5,0
	4	11,80-11,56	152-156	31-33	5,5
Średnia	5	11,55-11,31	157-163	34-37	6,0
	6	11,30-11,07	164-169	38-40	6,5-7,0
Powyżej średniej	7	11,06-10,83	170-175	41-43	7,5
	8	10,82-10,59	176-180	44-46	8,0
Zdecydowanie powyżej średniej	9	10,58-10,35	181-186	47-49	8,5
	10	10,34 i mniej	187 i więcej	50 i więcej	9,0

ale którzy posiadają większe uzdolnienia. Po kilku latach może się okazać, że chłopcy szybciej dojrzewający zatrzymają się w rozwoju, a ci, którzy byli słabsi, dogonią ich i przewyższą umiejętnościami koordynacyjnymi i stopniem opanowania techniki.

Nasze doświadczenia wskazują, że testy sprawności fizycznej ogólnej (testy motoryczne) należy przeprowadzać w styczniu i lutym. Przez marzec, kwiecień i maj w pracy z chłopcami należy stosować szeroką gamę gier i zabaw ruchowych, nauczając nowych złożonych czynności ruchowych oraz obserwować ich szybkość uczenia się zachowania w czasie gier (pomysłowość), by w czerwcu ogłosić listy wybranych do klas sportowych.

Jeszcze raz podkreślam, w tej fazie wybór chłopców nie pozwala na pełną ocenę ich piłkarskiego potencjału. Do-

piero tempo rozwoju umiejętności stosowania w grze nabytych nawyków, znoszenie wymagań treningowych oraz umiejętność łączenia życia sportowego z osobistym itd., pozwolą z większą trafnością wskazać „przyszłych mistrzów”. Dalszym potwierdzającym to czynnikiem będzie znoszenie wymagających programów treningowych i umiejętność łączenia życia sportowego z osobistym, rodzinnym, społecznym.

Niezależnie od propozycji, jaką wyłożyłem w tym artykule, na podstawie swoich wieloletnich doświadczeń (piłką nożną zajmuję się ponad ćwierć wieku, pracowałem z dziećmi, młodzieżą, z zespołami ligowymi, z reprezentacją do lat 20 Czesko-Morawskiego Związku Piłki Nożnej) uważam, że należy opracować jednolitą koncepcję naboru i selekcji chłopców od 6 roku życia do wieku 18-21 lat.